

AGÓRA A KÖZÖSSÉGEK SZEMÉVEL

A TIOP pályázathoz 2008 tavaszán 500 fő megkérdezésével reprezentatív kérdőíves kutatást¹ végeztünk négy kistérségben (Szolnoki, Törökszentmiklósi, Mezőtúri; Kunszentmártoni) és egy tájegységben (Alsó-Jászság; Jászberényi kistérség), valamint Abony városban. A minta területi hatóköre vélhetően a leendő szolnoki agóra vonzáskörzetét jelenti.

A kultúra a mindennapokban

A jövő Agóra és a jelenlegi kulturális intézményrendszer fenntartásához elengedhetetlen azt ismernünk, hogy az intézmény hatókörét lefedő helyi társadalom mennyit költ egy intervallumban (félévben) kultúrára. Az eredmények alapján azt látjuk, hogy az átlagos költési jellemzők visszatükrözik a belső periféria társadalmának, települési és végzettségi mutatókban jelentkező egyenlőtlenségeit.

A minta átlaga (5259 Ft) és mediánja (2000 Ft) alapján vélhetően az ingyenes vagy alacsony belépődíjjal rendelkező rendezvények és a fiatal (diplomás, kreatív osztályhoz tartozó) felnőttek alakítják a stabil (életmódban rögzített) „hűséget” az új Agóra iránt.

Az Aba-Novák Kulturális Központ közösségi és térkapcsolati vonzása 100 fokozatú skálán² 25

pontot ért el. Komoly különbség mutatkozik a településtípusok között. A megyeszékhelyen élők körében ez az érték 50; a városokban és a községekben pedig 15-17 pont 100 fokozatú skálán. A minta egészében félévente közel 20%-os látogatási intenzitást regisztrálhattunk. Évente a válaszadók harmada jelzett látogatást.

A kulturális habitus eltérését jól láthatjuk az iskolai végzettség függvényében. A diplomások kétszer magasabb intenzitással (100 fokozatú skála átlaga 49 pont) járnak el az Aba-Novák Kulturális Központba, mint a minta korábban említett átlaga. Az érettségizetteknél ez az érték 39 pont 100 fokozatú skálán. Más iskolai végzettséggel rendelkezők gyakorlatilag kimaradnak a kulturális központ programjaiból.

Az Aba-Novák Kulturális Központ látogatása főleg a szolnoki kistérség lakóira jellemző, de relatíve látogatottnak nevezhető a mezőtúri kistérség lakóinak körében is. A korosztályok szerint a nyugdíjasok gyakorlatilag nem mennek be a kulturális központba; a minta átlagánál magasabb értékkel a középkorosztály jelzett látogatási gyakoriságot. A minta átlagát ebben a kérdésben a fiatal felnőttek eljárási gyakorisága jelentette.

1. tábla: Mennyit költünk kultúrára? (Ft)

	Szolnok	Városok	Községek	Fiatalfelnőttek	Középkorosztály	Nyugdíjasok	Max 8 általános	Szakmunkás-képző	Érettségi	Diploma
Átlag	9368	3274	4286	7179	5532	2284	2099	3936	7518	10088
Medián	4000	2000	2000	4000	3000	1000	500	2000	4000	5000

Az Aba-Novák Kulturális Központ új nevét a válaszadóknak 44 %-a (főleg a szolnokiak, a fiatal felnőttek és a magasabb kulturális tőkével rendelkezők) ismerte. Bár a kulturális központ vonzása / települési-közösségi integráltsága még komoly fejlesztést igényel; a térkapcsolati-közösségi vonzás jól értelmezhető az alábbi példán.

Az alábbi keresztábra összefüggésének az a lényege; hogy a „ház” előtti eljárás; ezzel együtt a programok/kínálat feltételezhető ismerete természetes vonzást jelent a kultúra új szolnoki ikonjának és erősítheti azt a hatást is, hogy a kultúra (a látvánnyal, a közvetlen befogadással) várost (urbánus közeget) teremt.

2. tábla: Kint is, bent is – Az Aba-Novák Kulturális Központ vonzása a ház térkapcsolati vonzásának tükrében 100 fokozatú skálán

Ha a munkahelye Szolnokon van, milyen gyakran megy el az Aba-Novák Kulturális Központ mellett?	Átlag	Elemsszám
Ritkán	29	108
Hetente	55	41
Hetente többször	50	29
Naponta	66	18
Naponta többször	69	11

Kulturális fogyasztás

Az Aba-Novák Kulturális Központ leglátogatottabb programjai között első (34%-os említéssel) a kiállítás, irodalmi műsor, könyvbemutató kategória; második a színházi előadás, koncert dimenzió; harmadik a gyerekprogramok.

Érdekes, hogy a nők körében tapasztaltuk a rendezvények intenzívebb látogatását. Különösen így volt ez a testi-lelki egészséggel, a gyerekprogramokkal, a koncertekkel és a réteg-klub rendezvényekkel kapcsolatban.

A fiatal felnőtteknek elsősorban a réteg-klub tematika; a koncertek és a kiállítások voltak vonzóak az Aba-Novák Kulturális Központ kínálatából. A települések közül a szolnoki lakosok részvétele domináns. Az Agóra-agglomerációhoz sorolható városok polgárait főként réteg-klub tematika, testi-lelki egészségmegőrző programok, ismeretterjesztő előadások és a kiállítások érdekelték, de számottevő volt a színház és a koncert vonzereje is. A községek válaszadói körében főként az ingyenes, vagy vélhetően olcsóbb belépő díjjal bíró rendezvények voltak népszerűbbek.

3. tábla: Vonzerővel rendelkező programok az Aba-Novák Kulturális Központban (igen válaszok; sor-százalék)

	Szolnokok	Városok	Községek	Fiatalfelnőttek	Középkorostály	Nyugdíjasok
1. Testi-lelki egészséget megőrző programok	38	26	36	30	53	18
2. Táncos rendezvények	47	25	28	33	51	17
3. Színházi előadás, koncert	58	24	19	39	42	19
4. Hobbi, szakkör, klub (nyugdíjas-, kézműves-, filmklub)	40	29	31	42	33	25
5. Kiállítás, irodalmi műsor, könyvbemutató	51	29	20	39	41	20
6. Ismeretterjesztő előadás	35	26	39	33	50	17
7. Gyerekprogram	58	19	23	35	46	19

Kulturális habitus; az Agóra koncepcióval kapcsolatos attitűdök

A válaszadók fontosnak tartják, hogy Szolnokon felépüljön egy különleges kulturális épület. Ezt az álláspontot erősítve azt is látjuk, hogy a válaszadók túlnyomó többsége szívesen tölti el szabadidejét olyan helyen, ahol egyszerre sokféle program és több generáció egyidejűleg van jelen. Ez a társadalmi-korosztályi sokszínűség (multikulturális jelleg) elfogadása minden vizsgált szociológiai dimenzióban jelentkezik³.

Válaszadóink szerint egy kulturális térben a legfontosabb az, hogy tudást átadó programok mellett párhuzamosan lehessen programokat választani. Mindezek mellett igen lényeges eleme ennek a kulturális térről alkotott képnek az élményszerűség. Az ingázók számára volt igen lényeges az, hogy

a busz indulásáig milyen programokkal tudja az idejét eltölteni. Nagy terek szükségességében nem igazán tudtak dönteni válaszadóink.

Összességében azt látjuk, hogy a jövőbeni szolnoki Agóra építészeti és közművelődési jellemzőit a minta teljes mértékben támogatta. A települési keresztábrán látszik az is, hogy az élmény, tudás, a látvány⁴ kép fontosabbnak tűnik a szolnokiak és a községben élők számára.

A válaszadók minden tevékenységi irányt szükségesnek tartottak, de leginkább fiatalok és gyermekek részére szabadidős programokkal bővítenék a kínálatot. Második helyen a Csodák palotája funkciót említették a megkérdezettek. A legalacsonyabb; de még mindig jócskán támogatott volt a felnőtt-és átképzés dimenzió fejlesztése. A települési kereszt-

4. tábla: Kulturális térkép 100 fokozatú skálán (100=teljes mértékben, 0=egyáltalán nem) – Melyek a fontosak egy kulturális térben?

Település	Különleges látványvilága legyen a művelődés házána	Több órára kössenek le a programok	Amíg nem jön a busz, értelmes dolgokkal tölthessék az időmet	Olcsón lehessen üzemeltetni az épületet	Ne legyenek benne nagy terek	Változatos programok menjenek akár párhuzamosan is	Izgalmas fogadó-tér, Aula	Tudást átadó programok	Élményszerűség	Relaxáció
Szolnok város	80	63	50	84	37	90	78	90	85	71
község	71	75	75	76	43	81	72	81	83	63
átlag	79	81	83	85	57	84	80	86	87	71
átlag	76	73	71	81	46	85	76	85	85	68

5. tábla: A programkínálat bővítése 100 fokozatú skálán (100=teljes mértékben, 0=egyáltalán nem)

Település	Helyet biztosítson a közhasznú civil szervezeteknek (rendezvények, találkozók)	Felnőtt-, átképzési tevékenységek, adatbázisok	Tudományos ismeretterjesztés, közéletfejlesztés	Fiatalok és gyermekek részére szabadidős programok	Életmód-részleg	Színházi előadások, drámapedagógia elemek	Csodák Palotája
Szolnok város	73	53	82	91	75	82	84
község	72	65	76	94	75	77	77
átlag	74	71	82	91	80	80	83
átlag	73	63	80	92	77	79	81

SZÍN

ábra alapján jelentősebb eltéréseket nem tapasztalunk, de azt lényeges kiemelni, hogy a felnőttképzési tevékenység az agglomerációban élő társadalom számára volt fontosabb. A tudományos ismeretterjesztés és a közéletfejlesztés a Szolnokon és a községekben élők körében volt támogatottabb.

Az Aba-Novák Kulturális Központ az akadálymentesítéssel, kávézó, teázó, látványfagyizó⁵ üzemeltetésével, a parkolási lehetőségek bővítésével, illetve a rugalmasabb nyitvatartással tehetné vonzóbbá szolgáltatásait.

A települések tükrében azt látjuk, hogy a szolnokiak⁶ és a községekben élők az aktívabb mar-

ting tevékenységet inkább szeretnék; a parkolási lehetőségek (ezzel együtt az akadálymentesítést) bővítését pedig inkább az agglomerációban élőek támogatták. Fontos, hogy aktívabb közkapcsolati tevékenységet és könyvesboltot főként a diplomások szeretnék.

A válaszadók nagymértékben támogatták a programfejlesztéshez kapcsolódó külső-és belső építészeti megoldásokat. Az izgalmas, vonzó épület dimenzió a szolnokiak körében⁷ alacsonyabb támogatással bírt; azonban a fiatal felnőttek körében erre a kategóriára már igen magas értéket regisztráltunk.

6. tábla: A programkínálat kereteinek bővítési lehetőségei 100 fokozatú skálán (100=teljes mértékben, 0=egyáltalán nem)

Település	Rugalmasabb nyitva tartás	Kávézó, teázó, látványfagyizó üzemeltetése	Könyvesbolt	Az épület belső és külső megújítása	Aktívabb marketing, reklám tevékenység	Gyermek-megőrzés	Akadálymentesítés	Parkolási lehetőségek bővítése az épület környékén	Az Aula befogadóképességének bővítése
Szolnok város	69	80	61	35	78	70	88	61	51
város	81	82	62	68	65	64	84	86	78
község	87	85	74	79	74	72	90	91	83
átlag	80	82	65	62	71	68	87	80	72

7. tábla: A programkínálat építészeti kereteinek bővítési lehetőségei 100 fokozatú skálán (100=teljes mértékben, 0=egyáltalán nem)

Település	Izgalmas, vonzó épület megépítése	Energiatakarékos rendszerek, megújuló energiaforrások üzembe helyezése	Átrendezhető közösségi terek, mobil eszközök beszerzése	Akusztikai (előadások hanghatása) minőség javítása
Szolnok város	45	85	78	79
város	69	83	84	87
község	70	86	83	85
átlag	63	85	82	84

Válaszadóink alapvetően a lokalitás és az egészséges egyéni és természeti környezet témakörében hallgathatnának előadásokat. A Szolnoktudás egyeteme programsorozat „tetszési indexe” 100 fokozatú skálán 67 pont; az egészséges életmód 76 pontot ért el a válaszadók között. A nők körében népszerűbbek a környezet-és egészségtudatot bemutató rendezvények. A férfiakat „relatív” a pénz világát

magyarázó előadások, illetve a tudományos fesztiválok és a hétköznapokban felhasználható kémiai és biológiai ismeretek érdeklík jobban. Az iskolai végzettség emelkedésével lineárisan nő az érdeklődés a különböző rendezvények iránt. Vélhetően az egyéni jövedelmek alakításával van összefüggésben az, hogy a marketing és a tőzsde főként az érettségizettek körében számíthat inkább érdeklődésre.

8. tábla: Vonzó előadástémák 100 fokozatú skálán az iskolai végzettség tükrében (100=teljes mértékben, 0=egyáltalán nem)

Iskolai végzettség	Környezettudatos életmód	Egészséges életmód	Világjárók klubja	Marketing ismeretek	Globális éghajlatváltozás	Szolnoktudás egyeteme
max 8 általános	58	72	44	29	63	55
szakmunkásképző	65	78	59	38	72	67
érettségi	69	78	62	50	66	73
diploma	78	78	69	36	75	75
átlag	66	76	58	39	68	67

9. tábla Vonzó előadástémák 100 fokozatú skálán a korosztályok tükrében (100=teljes mértékben, 0=egyáltalán nem)

Korosztály	Hétköznapok demokráciája	Civil kurázi	Mindennapok kultúrája	Világjárók klubja	Tudássziget	Marketing ismeretek	Tőzsde és a pénz világa	Rendezvény-szervezés	Szolnoktudás egyeteme
fiatal felnőttek	37	53	59	58	51	46	34	55	67
középkorosztály	36	54	56	66	50	45	34	52	72
60 évnél idősebbek	24	29	34	48	36	23	18	32	61
átlag	33	46	51	58	47	39	30	48	67

A középkorosztály általában intenzívebben érdeklődött minden előadás iránt; a fiatalok körében a marketing és a tőzsde témakörök „vezetnek”, de erős a világjáró klub és a mindennapi kultúra és a „rendezvény-szervezés” témakörben tervezett előadások népszerűsége is. A „civil kurázi”; a „hétköznapi demokrácia” és a Szolnoktudás egyeteme, illetve a „tudássziget” témakörök támogatása a középkorosztály tagjaihoz hasonló mértékű.

Érdekes, hogy a községekben lakók érzékenyebbek a lokális és a globális problémákkal kapcsolatos előadásokra. A szolnokiak körében leginkább a világjárók klubja; a Szolnoktudás egyeteme és az egészséges életmód típusú ismeretterjesztő rendezvények a népszerűbbek. Az agglomerációs városok társadalma a környezeti és az egészség témákban megtartott rendezvények, illetve a Szolnoktudás egyetemén⁸ elhangzott előadások esetén mozdulhat ki otthonából.

Szolnoki szociológiai háttér tanulmányok másodelemzése

Ifjúságkutatás

Egy közelmúltban végzett szolnoki nagymintás ifjúságszociológiai felmérésből⁹ azt látjuk, hogy a szabadidő eltöltésében leginkább a házibuli, a mozi, a diszkó, a sportpálya és az uszoda, valamint a pláza és a könnyűzenei koncert támogatása jellemző.

Szolnok új közművelődési terének, az Aba-Novák Kulturális Központ szabadidős szerepének megítélése a minta egészében inkább negatív volt. Fontos tudni, hogy ez az érték a „művelődési házak” szerepével egyezett meg.

Érdekes, hogy a lányok között inkább jellemzőbb volt a színház, az Aba-Novák Kulturális Központ és a pláza, valamint a komolyzenei koncert választása. Mozipártinak inkább a gimnazisták és az általános iskolások, diszkópártinak pedig a szakiskolások tűntek. Színházba és az Aba-Novák Kul-

turális Központba inkább a gimnazisták járnának. A jobb tanulmányi átlagú diákok nagyobb eséllyel kötnék ki szabadidejükben moziban, könyvtárban, illetve az Aba-Novák Kulturális Központban.

A bejárók életére kevésbé jellemző a közművelődési terek (pl. könyvtár és a színház) látogatása, viszont gyakoribb a kereskedelmi tér, a (buszállomás közeli) plázában való séta, várakozás, nézelődés.

A városi közművelődési és sportolási kínálattal ifjú válaszadóink elégedettek. Nem meglepő az, hogy leginkább a plázával, de gyakorlatilag minden más kategória (Aba-Novák Kulturális Központ, Megyei Könyvtár, iskolán kívüli sportolási lehetőségek, ifjúsági iroda) 50 pont vagy nagyobb értéket kapott. A bejárók leginkább a Plázát ismerik és dicsérik, a kollégisták számára más városi közművelődési színterek is el (be)fogadhatóbbak.

Olyan életmódmintát látunk meggyökeresedni a fiatalok körében, amelyben a tévé (képernyő szerepe (főként a hétvégén) még mindig domináns. A video és a tv csatornák által felkínált képernyő-függőségét az utóbbi három évben a számítógép és az Internet jelentős mértékben felerősítette.

Ellenhatásként a közösségi munka súlyának növekedése (ezáltal az ifjúsági közösségek szerveződésére alkalmas lehetőségek emelése¹⁰), valamint a viszonylag rendszeresnek tűnő napi mozgás és a sportpálya és az uszoda szerepének erősítése tűnhet.

Bármely kulturális politika tervezésnél fontos tudni, hogy a jobb tanulmányi átlagú diákok nagyobb eséllyel kötnék ki szabadidejükben moziban, könyvtárban, illetve az Aba-Novák Kulturális Központban¹¹, a plázát viszont egyaránt választják a jó, illetve a rosszabb átlagú diákok is.

Szolnoki Szociális Térkép¹²

Összességében mintánkban az ötödik legfontosabb dolog volt a családi költségvetésben a szabadidős-kulturális fogyasztás, valamint az oktatás-képzés. Majdnem minden tizedik válaszadónak (13%) van színházbérlete. A hangverseny- és a filmklub-bérlet ennél is alacsonyabb elterjedtséggel bír. A népesség 2-2 százaléka rendelkezik ilyen lehetőséggel. A roma résztársadalmi csoportok körében a színház és a hangverseny, valamint a filmklub-bérlet elvétve fordul elő.

A kulturális fogyasztás nagyban függ a térbeli lehetőségektől is, de a kulturális kirekesztettség és az iskolai végzettség kapcsolatában újra hangsúlyoznunk kell azt az összefüggést, amely szerint a magas iskolai végzettség hatása a kulturális fogyasztásban is jelen van. A kultúra általános szo-

cializációs (egyenlősítő) élménye a könyvtárban és a moziban tűnik megvalósíthatónak. Látnunk kell, hogy a fiatal felnőttek kulturális-sport és szabadidős habitusa más, mint a középkorosztályé.

2007-ben a kisközösségek (filmklub) szerepe az erősebb, de a 18-35 évesek jelen vannak a színházban és az Aba-Novák Kulturális Központban, valamint a sportcsarnokban is. A horgászat azonban már főként a szolnoki középkorosztály időtöltése. A városi közművelődési és sportolási kínálattal válaszadóink elégedettek.

A leszakadó városrészekben élő közösségek hátrányos helyezte a kulturális-közművelődési intézmények látogatásakor is kirajzolódik. A megyei könyvtár esetében ez a hátrányos térbeli-társadalmi kör fölrájlalig is egységes képet mutat, de más lehetőségek, pl. az Aba-Novák Kulturális Központ és a Tisza Mozi látogatását is meghatározza a lakóterület geográfiai helyzete.

A kulturális-közművelődési intézmények gyakoribb látogatása alapvetően az anyagi jóléttel van összefüggésben és azon társadalmi csoportok körében érvényesül leginkább, ahol a megtakarítási potenciál erős.

Összegzés

1. Az adatokból kitűnik, hogy a hagyományos közművelődési terek nem tudják megszólítani/kimozdítani kínálatukkal nagyobb számban a fiatal és a középkorú felnőtteket.

2. A kulturális esélyegyenlőség szempontjából kiemelendő szempont, hogy az intézményi és tér kínálatban legyen olyan hely/intézmény, ahol megvalósulhat az „olvasztótégely” jelleg.

3. A tervezett szolnoki Agóra térkapcsolati centrumban helyezkedik el. Létesítésével a kultúra várost – urbánus teret – teremthet; megújíthatja, szélesítheti a belvárosi magot, illetve megerősítheti Szolnok Megyei Jogú Város mintaadó; centrum szerepkörét a Közép-Tisza mentén és növelheti mindez a város megtartó erejét.

4. A városon belüli centrum szerepkör a közeli autóbussz-állomás révén új (hasznos) szabadidős lehetőséget biztosít a bejáró ifjúsági és más korosztályú társadalmi csoportok körében.

5. Az Aba-Novák Kulturális Központ előtti eljárás; ezzel együtt a programok/kínálat feltételezhető ismerete természetes vonzást jelenthet a kultúra új szolnoki ikonjának.

6. Válaszadóink szívesen töltik el szabadidejüket olyan helyen, ahol egyszerre sokféle program és több generáció egyidejűleg van jelen. Ez a társadalmi-korosztályi sokszínűség (multikulturális

jelleg) elfogadása minden vizsgált szociológiai dimenzióban jelentkezik. Mindez erősíti azt, hogy a szolnoki Agóra számára egy jól körülhatárolt felnőttképzési stratégiát dolgozzunk ki.

7. A megkérdezettek kulturális „térképe” alapvetően a látványt, a mindennapi életből való kilépést részesíti előnyben, második helyen szerepel az életmód kérdése.

8. A kulturális közösségi terek alakításánál egyre nagyobb a jelentősége a kis közösségek működési kódjainak, jellegzetességeinek.

9. Vélhetően az ingyenes vagy alacsony belépődíjjal rendelkező rendezvények és a fiatal (diplomás, kreatív osztályhoz tartozó) felnőttek alakítják a stabil (életmódban rögzített) „hűséget” az új Agóra iránt.

10. A válaszadók körében magas „tetszési indexszel” bírnak a lokális és a globális problémákkal kapcsolatos előadások. A környezeti problémák fontossága jól kapcsolódhat a Szolnok a Tisza fővárosa projekthez.

Jegyzetek

1 A Leslie Kish-féle véletlen sétás (random walking) módszerrel lebonyolított mintavétel kisebb torzulásait a fenti reprezentációs szempontoknak megfelelő, az alapsokaságot reprezentáló KSH adatok alapján, súlyozással korrigáltuk.

2 100=havonta vagy gyakrabban; 0=soha.

3 Kevésbé volt jelen a nyugdíjasok (100 fokozatú skála átlaga 65 pont) és a max. 8 osztályt végzettek körében (100 fokozatú skála átlaga 60 pont).

4 A látványt a fiatal felnőttek is igen fontosnak tartották (100 fokozatú skála átlaga: 80 pont).

5 Az Aula befogadóbbá tétele dimenzió értéke 100 fokozatú skálán: 71 pont. Az Aula (a rugalmasabb nyitva tartással) azonban lényeges szerepet tölt be a „becsalogatásban”. Ne feledjük azt az adatot, amely szerint azok, akik gyakrabban elmennek az Aba-Novák Kulturális Központ mellett, gyakoribb látogatói az intézménynek.

A kávézó, teázó, látványfagyizó üzemeltetésének ilyen magas támogatása véleményünk szerint visszavezethető a közösségi terek nagyságának kérdéséhez.

6 Érdekes, hogy a szolnokiak az épület belső és külső megújítását kevésbé szeretnék (100 fokozatú skála átlaga 35 pont).

7 Ennek vélhetően az a szociálpszichológiai magyarázata, hogy a városban a fő tér átalakítás miatt most az új építészeti innováció adaptálása / elfogadása zajlik a helyi közösségekben.

8 A rendezvény sikere vélhetően annak köszönhető, hogy a helyi tv-ekkel rendelkező települések leadják a rögzített előadásokat.

9 Dr. Szarvák Tibor: Életmód és drogfogyasztás a szolnoki fiatalok körében 2006-2007. Szociológiai háttér tanulmány a Kábítószerügyi Egyeztető Fórum munkájához. Kézirat. Hét Nap '98 Bt.

10 A közösségek támogatásának irányát erősíti a kocsmázás, mint szabadidő-eltöltési forma növekedése, illetve a plaza (mint szabadidős és kommersz tér) elfogadásának stabilitása, emelkedése is.

11 A város centrumában felépülő „kulturális plaza” ezért komoly fejlesztési lehetőséget jelent a városi kulturális stratégiában.

12 http://www.szolnok.mtesz.hu/sztk/kulonszamok/2007/cikkek_pdf/Szarvak_Tibor.pdf

